

דבר העורך

אריה סובר

אני שמח לבשר על יציאתו לאור של גיליון מספר 15 של כתב העת **הומור מקוון: כתב עת מדעי לחקר ההומור** בחסות האגודה הישראלית לחקר ההומור. כתב העת הינו שפיט ויוצא לאור זו השנה העשירית, הוא נמצא ברשימת כתבי העת המוכרים של המלי"ג. כתב העת מופץ בארץ ובעולם על ידי חברת Ebsco הבינלאומית. גיליונות כתב העת נמצאים במאגרי מידע אקדמיים וכן בספריות אקדמיות בארץ ובעולם. על כתב העת מנויות ספריות אקדמיות בארץ ובעולם בתוכם Princeton University Library ו Hebrew Union College Library. כתב העת **הומור מקוון** הינו כתב העת העברי המדעי הראשון והיחיד בעולם לחקר ההומור ובו אנחנו גאים. כתב העת משמש חוקרים, סטודנטים ושוחרי ידע ומאמריו מצוטטים במחקרים מדעיים המתפרסמים בארץ ובעולם בעברית ובלועזית. הגיליון הנוכחי כולל מאמרים אמפיריים בתחומי הקומיקס, הרפואה, ההומור היהודי, והארכיטקטורה וכן, מאמר דעה בתחום חקר תיאוריות ההומור.

מאמרה של **קרן צדפי, האם למיקי ולמיני מאוס היו תאומים מצריים?** מתמקד בקומיקס השבועי המצרי **"זקזוק וט'ריפה"**, אשר גיבוריו, הצפרדע זקזוק ואשתו ט'ריפה, עוצבו והולבשו כמיקי ומיני מאוס. במבט ראשון, קומיקס זה יכול היה להיות נידון כמקרה מוקדם של אימוץ קומיקס מערבי והתאמתו להקשר הערבי. בעוד שהדמיות או הדמיון של זקזוק וט'ריפה למיקי ולמיני נדמים כחיצוניים בלבד, מאמר זה מציג כי הזיהוי של זקזוק וט'ריפה כמיקי ומיני המצריים ממקם את הפרופורמנס המגדרי שלהם בהקשר ובתרבות יעד מודרניים או פסדו-מודרניים. על כן, הזיהוי שלהם, על ידי קוראי כתב העת, כמיקי ומיני המצריים, הכרחי להבניית המשמעות של הקומיקס כאסטרטגיה של הומור של הלעזה והדרה כנגד שתי תופעות חברתיות ותרבותיות בולטות בשנים שבין מלחמות העולם: התהוותה. מאמרה של **גילה שילה, הומור לרפואה - הדרכים ליצירת הומור בסוגה הרפואית**, עוסק בהומור בסוגה הרפואית הבאה לידי ביטוי הן על ידי הצוות המטפל (רופאים, אחיות, פסיכולוגים, ליצנים רפואיים ועוד) והן על ידי המטופלים המעוניינים להשתמש בהומור בנסיבה הרפואית שבה הם נמצאים. מטרת המאמר היא בחינת הדרכים להפקת ההומור בסוגה זאת. דרכים אלה באו לידי ביטוי באמצעים לשוניים (דקדוקיים תחביריים וסמנטיים) וסגנוניים-פרגמטיים. מן המחקר עולה כי ההומור ברפואה עסק בנושאי טאבו כמו מין ומוות, נבע מרצון לשמור על אחדות הקבוצה, לבדל אותה מאחרים, כמו כן ליצור קודים שבעזרתם ניתן יהיה לרמוז על הכוונה האמיתית ולהעבירה. הן כלפי החולים והן כלפי הצוות. זו היא דרך להסתיר את הכוונה האמיתית של המטפל כלפי המטופל. וכן דרך של הצוות להתמודד עם סבל, עם חולי ועם מוות שהם רואים אצל המטופלים. מאמרו של **אריה סובר, הבדיחה היהודית: היבט היסטורי תרבותי**, המאמר מנסה לענות על השאלה מהי בדיחה יהודית? שאלה שלגביה לא מעט חוקרים התלבטו כדי לענות עליה. ניתן לומר על הבדיחה היהודית שהיא נכתבה על ידי יהודי, עוסקת במאפיינים יהודיים, מיועדת ליהודים, וחברה מתוך יחס של תמלה ואהבה לתרבות היהודית. מה שמייחד את הבדיחה היהודית הוא ההומור העצמי. היהודי אוהב לצחוק על עצמו. רבות מהבדיחות היהודיות מבוססות על הומור כזה. הבדיחה היהודית מתאפיינת מלבד בהומור העצמי, גם בעומק ובמורכבות שמשקפים חוכמה ושנינות. הבדיחות שנוצרו על ידי היהודים לאורך השנים, משקפות את המעמד הסוציאקונומי ולעיתים ההירדוטי של העם היהודי במקומות בהם חיו. מחקר זה מתמקד בשלושת המרכזים הגדולים ביותר שבהם חי רוב העם היהודי ובהם ההומור היהודי שגשג

באופן יוצא דופן והשפיע על העולם התרבותי היהודי בכללותו כמו גם על התרבות המערבית, ואלו הם: מזרח אירופה, ארה"ב וישראל. מאמרו של **גלעד שביד, היכול ההומור למצוא בית בבית? הומור בארכיטקטורה**, מוסיף נדבך חשוב ומעניין הנוגע לחשיפה להומור הארכיטקטוני. לטענתו, בניגוד לרוב המדיומים ההומוריסטים האחרים, הארכיטקטורה נחווית במגוון צורות אפשריות, ולכן יכולה להתאים להעברת מסרים הומוריסטים במגוון דרכים, ולציבורים שונים. להומור האדריכלי מטרות שונות, קהלים שונים ואופי מגוון. נמצא שקיימים אמצעים שונים שנעשה בהם שימוש להעברת המסר ההומוריסטי בארכיטקטורת החוץ, כלומר בהומור שמופיע בצד החיצוני של המבנה. אמצעים הומוריסטים אלה, מצטיינים ברמות תחכום שונות, ופועלים בכמה קני מידה. החל במבנה בסביבתו, דרך צורת המבנה, חזית המבנה, ועד פרטי המבנה. את הגיליון מסיים מאמר הדעה של **רון אהרוני, תורת שני התסריטים בחקר ההומור: SSTH, GTVH, OSTH**. זהו מאמר ביקורתי על התיאוריות בחקר ההומור מבית מדרשם של ויקטור רסקין (Victor Raskin) וסלווטורה אטרדו (Salvatore Attardo). המאמר תוקף את התיאוריות הלינגוויסטיות במטרה להוכיח את אי-תקפותן באמצעות דוגמאות הסותרות את אותן תיאוריות. הטענות המרכזיות במאמר הן שאין בתיאוריות הללו חידוש אלא המרה או העתקה של מה שכבר ידוע במחקר, ובנוסף, הן אינן מקיפות את כל הספקטרום של האפשרויות שההומור הלשוני מציע.

תודות לכותבי המאמרים, לשופטים האנונימיים, לעורכי המשנה של כתב העת ולכל מי שלקחו חלק בהפקת הגיליון, למתרגמת שלנו מאנגלית סוניה הורביץ, למיכל אביגדור עורכת הגיליון ומנהלת האתר של כתב העת, ולאביבית גרא שידה אמונה על העריכה, ומאחל לחוקרים, לחוקרות, לקוראות ולקוראים קריאה מהנה ומעוררת מחשבה.

פרופ' אריה סובר